

jala. Tagasi tulnud, hakkab ta »Taara« seltsis tekkinud näiteseltskonnas näitlejana ja juhina teotsema ning lavastab realistlik-naturalistlikke draamasid H. Sudermannilt, Otto Ernstilt, Max Halbelt, H. Ibsenilt j. t. Ka käib J. »Taara« näiteseltskonnaga 1901., 1903. ja 1904. a. Tallinnas külaskäigu-eten-dusi andmas. Mõlemas linnas leidis uus lavakunsti-vool arvustajate ja vaatajate poolt tunnustust. 1905. a. läheb J. pikemaks ajaks välismaale, täiendab Berliinis oma teadmisi üldhariduslikes aineis, õpib aga eriti Otto Brahmi ja Max Reinhardti teatris ning E. Reicheri Kõrgemas Draamakunsti-koolis. Vä-lismaalt tagasi tulnud, on J. 1907.—08. a. K. Menningi (vt.) juhatusel all »Vanemuises« näitlejaks, täidab inspitsiendi kohuseid ja ju-hatab mitme näidendi lavastust. 1909. a. kutsutakse ta »Estooniasse« P. Pinna ja Th. Altermanni (vt. neid) kõrvalle 3.-ks näitejuhiks ja näitlejaks, jääb sellele kohale 1914. a.-ni, on ühe hooaja (1914/15) Pärnus »Endla« teatri juhiks ja jätkab siis oma tegevust »Estoonia« laval. 1919. a. valitakse ta »Estoonia« teatri juhiks ja loobub sest ajast näitlejana esinemisest. Mitmel puhul käib J. välismaal (Soomes, Lätis, Saksamaal) seal-sete teatrioludega tutvumas. Teatrijuhina töötab ta väsimatult oma surmani 26. XI 1925. — J.-i teeneks tuleb pidada realistlik-naturalistliku draama tutvustamist Eesti publi-kule »Taara« näiteseltskonna abil ja hiljemini »Estoonia« teatris selle näidendiliigi lava-kunstilist kultiveerimist. Kuna P. Pinna ja Th. Altermann seal kerget žaanri harrastasid või näidendite valikus ja ka nende lavalises esitamises romantikasse ja sentimentalismi kaldusid, valis J. Euroopa paremaid kirja-nikest »Estoonia« repertuaari paremaid rea-listlikke ja naturalistlikke tõsiseid draamasid, lavastas neid naturalistliku täpsusega, män-gides ise paljudes neis õnnestunult dramaati-lise kangelase osa. Tema teiseks tähtsamaks teeneks tuleb pidada »Estoonia« lavatehni-lise külje täiendamist, mispoolest see teater tõusis välismaa paremate teatrite tasapinna läheduseni. Väärrib meeldetuletust ka J.-i pedagoogiline tegevus näitekunsti-kursustel, mis ta mitmel puhul korraldas Tallinnas ja teistes kodumaa linnades. E. H.

JUNGINGEN, Konrad v., Saksa ordu kõrgmeister Preis 1393—1407, surn. 30. III 1407, haruldase ettevaatlik ja tagasihoidlik poliitikas, vaimult leplik ja rahuarmastaja. Tema peateeneks oli, et Läänemeri puhastati röövijaist vitaalivendadest, kuna ta tagasi võitis nende poolt vallutatud Ojamaa. Iga-tahes õnnestusid ta teised poliitilised ettevõt-ted, nagu hiljemini selgus, ordule vähem. Nii

oli ordu seisukohalt kahtlemata väärsamm Oja-maa tagasiand Kalmari unioonis liitunud kol-me põhjamaa riigile, sest ordu kaotas seeläbi tähtsa kaubanduspoliitilise tugipunkti Lääneme-rel. Teisest küljest oli Neumarki omandamine Saksa ordule samuti raske poliitiline eksimus, sest et seeläbi Leeduga liitunud Poola merest eraldati ja oma võimupiiride laiendamises end tõkestatud tundis, samuti nagu merest eraldamise läbi Meemeli juures. Nii sai J.-i poliitika tõeliseks põhjuseks hilisemale raskele konfliktile ordu ja Poola vahel ja Tannen-bergi kaotusele a. 1410. J.-i tähtsus Eesti ajaloo seisab esijoonel ta a. 1397 Harju-Viru rüütelkonnale antud n. n. »Jungingeni ar-mus«, millega tagati aadlile läänioiguste pä-randatavus ka naissoost järeltulijate kaudu, nii et läänimehed nüüdsest peale palju ise-seisvamaks said ordumeistrist. Selle »armu« andmine moodustab ühe tähtsama aluse balti rüütelkondade pärastisele kiirele arengule, sest »armu« sai kõigi Vana-Liivi rüütelkon-dade ihaldatud ning varssi ka saavutatud eesmärgiks ja seekaudu mõjustas aadli tu-gevnemise maahärrade suhtes. Selle »armu« andmise põhjuseks oli ilmselt J.-i püüd köita orduga Harju-Viru rüütelkonda, et takistada viimase võimalikku koostööd Tartu piisk. Diet-rich Damerow'i (vt.), selle vasalkonna ja nende liitlaste vitaalivendade ning Leeduga ordu vastu Liivimaal.

J. Voigt, Die Erwerbung der Neumark und Brandenburg (1863); Arbusow, Grundriss IV, 105 jj.; A. v. Gernet, Forsch. zur Gesch. d. Balt. Adels I (1893), 78 jj. P. J.

JURKATAM (Tamm), Johan, sünd. 26. XI 1858 Saaremaal Maasi v. Pahila külas vabadiku pojana, omandas hariduse Kuresaare vallakooli-õpetajate ettevalmistamiskoolis ja Baltimaade õpetajateseminaris Riias, mille lõpetas 1877. a., teotses õpetajana Saare-maal mitmes koolis, 1879—82 Tallinnas poeg-laste-alkkoolis, oli järgm. a. jooksul senaator Manasseini (vt.) juures tõlgiks ja siirdus 1885. a. Tartu, kus oli õpetajaks Jüri klk.-koolis ja õppis ülikoolis vabakuulajana keele-teadust. 1891. a. lõpul loobus J. tervislikel põhjusil koolitööst ja teotses 8 a. muil aladel, jätkates õppimist ja tehes kaastööd ajakirjan-dusele. 1899—1918 oli J. eesti keele õpe-tajaks Tartu õpetajateseminaris, 1918—26 III algkooli õpetajaks ja lahkus 1926. a. teenistusest. Tartus elades teotses J. ka kohalikes seltsides, töötas 1895—96 »Põllu-mehe« toimetuses ja kirjutas käsiraamatu »Talurahva advokaat« (1896). Peale selle on J.-i sulest ilmunud: »Самоучитель русского языка« (1888) ja »Vene-Eesti sõnaraamat« (Tartu, 1903, 1040 lk., II tr. 1913), mis on